

O gnoju in gnojenju vrtno zemlje

Dandanes bi moral vsak najpriprostejši kmetovalec in vrtnar vedeti, da primanjkuje vsaki kulturni zemlji, zlasti pa vrtni, ki jo močno izkoriščamo s pogostimi pridelki, štirih redilnih snovi, in sicer dušika, fosforne kisline, kalija in mnogokrat tudi apna. Vsaka kulturna rastlina potrebuje pa poleg naštetih in še raznih drugih rudninskih redilnih snovi, ki jih v vodi raztopljene sprejemajo iz zemlje korenine, tudi še neko količino sprstenine (humusa) v zemlji. Sprstenina, to so v zemlji trohneče in z njo pomešane organske (rastlinske in živalske) snovi, je neizogibno potrebna za rast in razvoj vsakršnega rastiinstva. Sprstenina zemljo rahlja, da more vanjo zrak in voda; sprstenina pripomore, da zemlja vodo drži, da se gorenja plast hitreje razgreje in da se tako neizogibno potrebni zemeljski bakteriji hitreje razvijajo in živahneje delujejo. Vse premalo uvažujelo, da le v dovolj s prstenino ali humusom založeni zemlji dobro uspeva zlasti zelenjad, kajti le dovolj vlažna, topla, zračna zemlja, je šele prav rodovitna.

Redilne snovi se pa v zemlji venomer izrabljajo, ker jih rastline iz zemlje črpajo in spreminjajo v organsko (rastlinsko) snov, mi jih pa v tej predelani obliki leto za letom odnašamo in odvažamo iz vrta, s polja, z njiv, s travnikov itd. K sreči je mnogo redilnih snovi v zemlji toliko, da jih ne bo menda nikdar zmanjkalo, samo zgoraj naštetih štirih (dušika, fosforne kisline, kalija in apna) je tako malo, da bi jih rastline prav kmalu do čistega porabile, ko bi jih sproti zemlji ne vračali z gnojem.

Pa tudi sprstenina ni stanovitna, ampak se istotako izrablja in polagoma bi popolnoma pominula, ko bi je prav tako sproti ne dodajali z gnojem.

Pri vsakem gnojenju moramo torej misliti na to, da vrtno zemlji porabljene redilne snovi in obenem, da po možnosti nadomestimo porabljeno sprstenino ali jo, če le mogoče, celo pomnožimo.

Iz tega razloga je in ostane najidealnejše gnojilo ne samo za polje, ampak še celo za vrt živalski, zlasti hlevski gnoj (goveji, konjski in prašičji).

Ta gnoj ustreza izvrstno na obe strani, ker ima v sebi vse potrebne redilne snovi, ki jih zemlja potrebuje, obenem pa z njim dovajamo zemlji organske snovi, ki delajo v zemlji sprstenino. Prav zato hlevskega gnoja ne more nadomestiti nobeno drugo gnojilo, razen komposta. S samim hlevskim gnojem, ki bi ga po potrebi izpopolnili z gnojnicco (dušik), s straniščnikom (fosforjeva kislina), s pepelom (kalij) in z gnojem od drobnice ter kuretine, lahko ohranimo vrt trajno v najboljšem stanju, bodisi kar se tiče redilnih snovi, bodisi glede sprstenine.

Isto velja tudi za dober kompost, ki ima v sebi vse redilne snovi in je sam na sebi skoro sama sprstenina. Z nebemim gnojilom vrtnemu rastiinstvu tako hitro ne pomagamo do najpopolnejšega razvoja in do največjega donosa, kakor z dobro pripravljenim in zrelem kompostom.

Umetna gnojila, pa naj bodo taka s posamezno redilno snovjo ali mešana, moramo smatrati vedno le za pomožna gnojila, s katerimi nadomestimo morebitni primanjkljaj te ali one redilne snovi v hlevskem gnoju ali kompostu. Nikdar pa z umetnimi gnojili ne moremo trajno nadomestiti hlevskega gnoja ali komposta, ker z njimi damo zemlji samo redilne snovi, ne moremo pa z njimi nadomestiti še manj pa pomnožiti sprstenine v zemlji. S trajno uporabo samih umetnih gnojil bi zemljo v fizikalnem oziru, to se pravi glede na rahlost, vlago, toploto, bakterije itd. tako pokvarili, da bi rastline prav slabo uspevale, kljub temu, da bi bila obilno založena z vsemi redilnimi snovmi.

Hlevski gnoj je vobče s fosforno kislino in apnom najbolj pičlo založen. Zato izpopolnjujemo gnojenje s kakim fosforatim gnojilom, n. pr. s Thomanovo žlindro ali s superfosfotom. Dušik, kjer

ga je treba kaj več, nego ga je v hlevskem gnoju, pomnožimo z marljivo uporabo gnojnice ali pa s kakim dušičnatim umetnim gnojilom, n. pr. s čilskim solitrom, apnenim dušikom ali amonijevim sulfatom. S kalijem izpopolnimo hlevski gnoj na ta način, da uporabljamo za gnojenje lesni pepel in če treba 40 odstotno kaijevo sol, zlasti pri rastlinah, ki zahtevajo mnogo kalija. Apno damo zemlji, kjer je potrebno, v obliki živega ali žganega apna, ki je samo toliko ugašeno, da se zdrobi v prah. Za rahle zemlje je uporaben zdrobljen apnec in za silo tudi cestni prah. Prav dobro učinkuje stara zidina (presejana), zlasti pri koščičastem sadnem drevju (breskve, marelice, češnje, slive).

Gnojenje se mora ozirati tudi na potrebe posameznih rastlinskih plemen.

Važnost travnikov in njihovo oskrbovanje

Precejšnje površine zavzemajo pri nas travniki. Ne samo spomladi, temveč tudi sedaj v jesenskem času moramo misliti na to, da jih pravilno oskrbujemo in izvršimo na njih vsa ona dela, ki so neobhodno potrebna. Pridelek na njivah dvignemo edinole s pravilnim gnojenjem in obdelovanjem zemlje; prav isto velja tudi za travnike. — Pravilno negovani travniki so za naše kmetijstvo neprecenljivega pomena. Na travnikih ima posestnik najcennejši, najgotovnejši in sploh nenadomestljiv vir krme. Brez travnikov ne bi mogel vzdrževati živine, ker ne bi imel potrebne krme, brez živine pa tudi ne potrebnega gnoja za njive.

Če bočemo znatno dvigniti živinorejo in obenem mlekarstvo ne smemo pozabiti, da so uspehi obeh panog odvisni predvsem od pravilnega pridelovanja krme. Umno pridelovanje krme je najvažnejša podlaga in obenem tudi predpogoj za zdrav, krepak ter uspešen razvoj živinoreje in mlekarstva. Za živino potrebujemo v prvi vrsti mnogo tečne, zdrave in ne predrage hrane.

V Sloveniji imamo skoraj en četrt milijona naravnih travnikov. Njihova vrednost je precej različna; odvisna je predvsem od tega, kakšne pridelke dobimo iz njih. V krajih, kjer travnikov primanjkuje, so nekateri prisiljeni pridelovati ze-

Hlevski gnoj in kompost je vobče za vse vrtno, zlasti za zelenjadne rastline enako potreben. Nekatere prenesejo gnojenje s svežim gnojem, drugim pa bolj prija razkrojen, vlažen gnoj in kompost. Pomozna ali umetna gnojila pa ni da bi trosili kar tjavendan; kajti nekatere rastline potrebujejo n. pr. mnogo dušika (solata, špinača, kapusnice itd.), druge zopet več kalija in fosforne kisline (korenasta zelenjad in zlasti stročnice), nekatere hočejo imeti obilo apna (sadno drevje, zlasti koščičastega plemena). V vseh takih posebnih slučajih izpopolnjujemo hlevski gnoj z umetnimi gnojili, če nimamo tozadevnih domačih gnojil (gnojnice, pepel itd).

Kdaj in kako gnojimo vrt, o tem pa prihodnjič. H.

leno krmo na njivah. Kjerkoli pa so dani za travništvo dobri predpogoji, jih moramo v celoti izkoristiti in sicer iz razloga, ker je pridelovanje krme na travnikih cenejše, kot pa pridelovanje raznih krmnih rastlin na njivah. Zato travnikov pod nobenim pogojem ne smemo zane-marjati.

Negovanje in gnojenje krmnih rastlin pa tudi mnogo stane; res je, da imamo na razpolago razna umetna gnojila, toda ta so draga. Zlasti težko jih je nabaviti v današnjih časih. Če bi gnojili njive samo z umetnimi gnojili, bi s tem potrošili toliko denarja, da bi sčasoma zapravili tudi njive same. Poleg tega pa dobro vemo, da ni mogoče njivi dodajati hranilnih snovi samo z umetnimi gnojili, ampak da moramo imeti na razpolago tudi zadostne količine prvovrstnega hlevskega gnoja. Da so dandanes začeli v večji meri vpoštevati taka posestva, kjer se nahajajo v pretežni večini dobri travniki je znamenje, kako razumeva naš kmet veliki pomen, ki ga ima zanj travnik. V travnikih imamo bogat vir za povzdigo lastnega blagostanja in vrednosti naših posestev ter obenem najboljše zagotovilo za dobro živinorejo.

Dolgoletne izkušnje dokazujejo, da je za živino najboljša le suha in zelena krma s travnikov in kot taka odlično služi

za krmljenje živine. Krme z dobrih travnikov ni mogoče nadomestiti niti z deteljo, niti z okopavinami, pa tudi ne z raznimi nadomestnimi močnimi krmili, ki jih dobivamo kot stranske odpadke iz raznih tovarn in mlinov. — V krmi, ki jo pridelujemo na dobrih in rodovitnih travnikih, se nahajajo vse hranilne snovi v prav isti meri in izbiri, kakor jih potrebuje živina za svojo prehrano in kakor jih nimamo v nobenem drugem krmilu. Na travnikih pridelujemo potrebno in zdravo krmo za živino, ki je boljše ne moremo pridelovati z raznimi nadomestnimi krmili. Pridelovanje krme na travnikih je sorazmerno zelo poceni. Z rastlinskimi hranilnimi snovmi, ki jih odvezemamo travnikom s hrano, zakladamo s pomočjo hlevskega gnoja svoja polja, ter s tem pospešujemo in vzdržujemo njihovo rodovitnost.

Tistega pomena, ki so ga imeli travniki z ozirom na pridobivanje hlevskega gnoja, še predno so bila poznana umetna gnojila, sedaj nimajo več. Dandanes so važni travniki za nas predvsem zaradi sena, ki ga pridelujemo na njih; kljub temu pa je treba še vedno znatno vpoštevati pridobivanje hlevskega gnoja. — Hlevski gnoj in gnojnica, ki jo dobivamo v svojem gospodarstvu, predstavljata velik del čistega dobička travniških pridelkov in pomenjata edino pravi vir resničnih dohodkov, ki nam jih more donášati naše skromno polje. Rastlinske hranilne snovi, ki smo jih odvzeli s senom travnikom, ter pokrmili živini, ne ostanejo docela v živalskem telesu, ampak jih telo, v kolikor jih ne rabi za svojo rast in razvoj, zoper izloči v obliki tekočih in trdih živalskih odpadkov, ki tvorijo pomešani s steljo, hlevski gnoj oziroma gnojnico. Tako dobivamo s travniško krmo na jako enostaven način brez vsakega posebnega truda in zelo poceni dobro naravno gnojilo, s katerim ohranimo in dvignemo rodovitnost njiv, kater nam donášajo prave koristi edino tedaj, če smo jih zadostno pognojili. Čim večji je pridelek prvovrstnega sena na travnikih, tem več živine moremo rediti in tudi več hlevskega gnoja imamo na razpolago za povzdigo rodovitnosti našega polja.

Iz navedenega vidimo, koliko važnosti so travniki ne samo za posameznika, temveč za celokupno kmetijstvo. Še več pa lahko dosežemo z umnim obdelovanjem in primernim zboljševanjem travnikov.

Naši travniki v splošnem primeroma malo donášajo. Pridelek sena je majhen, bil bi pa lahko znatno večji.

Da povečamo pridelek sena na travnikih, je neobhodno potrebno, da jih zboljšujemo in primerno negujemo. V taka dela naložen denar je najboljše uporabljen, ker se vedno dobro obrestuje.

K najvažnejšim delom za zboljšanje travnikov spada brananje, čiščenje in gnojenje istih, zravnavanje, pomladitev ruše, nadalje izsuševanje in umetno namakanje travnikov.

Travnike moramo pridno branati in sicer že sedaj v jeseni. Za brananje morajo biti travniki primerčno suhi; letos imamo sicer že delj časa vlažno vreme in travnikov seveda v takem stanju ne smemo branati. — Ni pa s tem še rečeno, da bo vreme tako ostalo tudi še v bodoče. Čim preneha deževje in se bodo travniki zadosti osušili, moramo takoj zgrabiti za delo in niti dneva odlašati. Spomladi se le prerado zgodi, da vsled preobilice drugega dela do brananja sploh ne pridemo in tako ostanejo travniki še nadalje zanemarjeni in to samo v našo škodo. Zato se držimo načela, da delo, katero z lahkoto opravimo že sedaj v jeseni, ne odlašajmo na spomlad. Z branjem napravimo travniško zemljo godno. Taka zemlja je rahla in to je tudi glavni namen obdelovanja zemlje; voda in zrak nemoteno prodirata v njo. S tem, ker pride v zemljo več zraka, postane tudi delovanje raznih zemeljskih bakterij živahnejše, rastlinske hranilne snovi se močnejše razkrajajo in so rastlinskim koreninam hitro dostopne.

Branati moramo še predno potrosimo umetna gnojila in nato zopet ko smo jih že raztrosili. Posebno travnike, ki so močno obraščeni z mahom, moramo že pred gnojenjem vsekakor branati, ker bi sicer pred branjem raztrošena umetna gnojila s poznejšim branjem odstranili z mahom in plevelom obenem tudi umetna gnojila. Z branjem razrežemo in razdelimo travniško rušo, ter z dostopom zraka omogočimo življenje raznim koristnim travam.

Najbolj poznano in razširjeno orodje, ki ga uporabljamo za obdelovanje travniške zemlje, je travniška brana. Napravljena mora biti tako, da ne odskakuje po površini travnika, temveč mora biti vsak zob ali nož brane stalno pogreznjen v zemljo in rezati rušo ter tako ostati z

zemljo neprestano v stiku. Dobra brana mora primerno rezati trdo, z rastlinami križem prerastlo travniško zemljo, porazdeliti, toda ne izruvatı travne šope, dobro odpreti zemljo zraku, svetlobi in gorkoti, ter odstraniti mah in travniški plevel. Dobre travniške brane so členkovite in zvezdičaste; še boljše tovrstno orodje pa so travniški zarezovalci (skarifikatorji) in drugi slični stroji za obdelovanje travnikov. Vsi stroji s katerimi obdelujemo travniško rušo, morajo biti tako napravljeni, da režejo mirno in enakomerno v rušo, kajti samo s takim delom lahko okrepimo in poživimo travniško rušo. Slaba brana s topimi zobmi ali noži lahko več škoduje nego koristi, ker trga rušo, ne gre v zemljo kot treba temveč samo odskakuje po površini travnika. Ako so travniki gosto poraščeni z mahom in niso bili poleg tega še nikdar dobro branani, je delo z brano težavno zlasti tedaj, če je travniška zemlja preraščena in preprežena z močnimi rastlinskimi koreninami. Na takem travniku moramo to delo

od leta do leta ponavljati in pozneje nam bo šlo prav gotovo mnogo raje izpod rok. Na takih zanemarjenih travnikih je navadno več mahu, kot pa je bilo ob košnji sena.

Nekateri imajo proti travniški brani še vedno pomisleke, češ, da bodo iztrgali z brananjem dobre travniške rastline in s tem pokvarili travnik; to prav gotovo ne drži. — Če opravljamo to delo z dobro in primerno travniško brano in ob pravem času, bomo prav gotovo vedno zadovoljni. Z dobro brano odstranimo v prvi vrsti mah in razne plevelce, kateri za krmljenje živine niti malo niso prikladni, temveč samo za steljo ali pa za kompost; na njihovem mestu se pojavijo v kratkem času različne koristne trave.

Z brananjem izboljšamo travniško zemljo; pridelek je vsled tega večji pa tudi kakovost sama je boljša. Brano lahko uporabljamo na vseh travnikih, razen na močvirnih in barskih, katere moramo obdelovati z valjarjem.

(Nadaljevanje sledi.)

Resnično poročilo

Ko sem te dni listal po starih zapiskih, sem naletel na skoraj pozabljeno zgodbo o pitanih prašičih, ki mi jo je pravil svojčas kmet iz okolice Ljubljane. Kmet, kateremu se imam zahvaliti za vse naslednje podatke, se zelo zanima za novodobno prašičjerejo. Ima lep, svetel in prostoren svinjak, ki je zidan, ob stenah v notranjosti pa v višini oddelkov obit z lesom. Hlev je topel in suh.

V teh svinjakih je bilo ob začetku naše zgodbe 9 prašičkov, starih osem tednov. Prašiči so bili angleške, tako zvané jorkširske pasme, pač pa domače reje. Bili so tedaj čisto beli in so imeli pokončna ušesa. Mladiči so sesali 8 tednov, kakor se to običajno priporoča, ako naj se pujski hitro razvijajo. V času sesanja so prejemale koruzen zdrob, namočen v mrzli vodi. (Tu moram pripomniti da je za mlade prašičke koruza manj priporočljiva in bi boljše učinkoval ječmen, posebno, ako bi prašičke hoteli vzrediti za pleme. V našem slučaju je šlo bolj za pitanje.)

Vseh 9 prašičkov je bilo od 1. februarja 1934 do 1. novembra 1934, to je točno 8 mesecev krmljenih izključno le s širovo krmno, niso torej v svojem

življenju poskusili niti grizljaja kuhane-ga. Dobivali so nakošeno mlado travo in deteljico in poleg tega v vsej dobi vsi skupaj 700 kg lanenih tropin in 1500 kg ječmena. Lanene tropine in ječmenov zdrob se je pokladal na mrzli vodi (še bolje bi nemara bilo, če bi pokladal le malo ovlažen zdrob ter nudil prašičem pitno vodo kar čisto.) Poleti so prašički hodili na prosto ter so imeli zunaj hleva tudi priliko za kopanje.

Ob koncu te dobe, torej 1. novembra, so imeli vsak okoli 80 kg žive teže.

Nato so sledila od 1. novembra 1934 do 31. januarja 1935 trimesečna doba. Prašički so dobili vsega skupaj 3000 kg koruznega zdroba, 5000 kg kuhane-ga krompirja in okoli 2000 kg kuhane-ga korenja. Krompir so prašiči dobivali enakomerno skozi vso to dobo, korenje bolj v začetku, to je meseca novembra, koruzo pa bolj proti koncu pitanja.

Koruznega zdroba naš kmet ni kuhal, nego ga je le mešal med kuhani krompir. Krmil je trikrat na dan. V obeh dobah so prašički dnevno dobivali klajno apno. Vsaka dva meseca ga je gospodar kupil po 5 kg.

Dne 31. januarja 1935 so prašički ime-

li naslednjo težo v kg: št. 1, prašiček 168 kg, špeha 73 kg; št. 2 prašiček 169 kg, špeha 72 kg; št. 3, svinjka 170 kg, špeha 80 kg; št. 4, svinjka 178 kg, špeha 84 kg; št. 5, svinjka 180 kg, špeha 80 kg; št. 6, prašiček 185 kg, špeha 85 kg; št. 7, svinjka 195 kg, špeha 94 kg; št. 8 svinjka, 200 kg; št. 9, svinjka 170 kg, špeha 73 kg. Skupaj 1615 kg žive teže.

Prašički so bili rezani v starosti štirih tednov, svinjke pa s tremi meseci. Le ena svinjka ni bila rezana, ker se ni bukala. Zaklana je bila doma in sicer par dni kasneje, ko je imela 210 kg. Špeha je bilo tedaj 104 kg, mesa 64 kg, na glavi in noge pa je prišlo 9 kg. — Ena svinjka je imela nogo zvito ter je 2 meseca malo hiral, kar se je seveda poznalo na teži. Sicer so bili prašiči ves čas popolnoma zdravi; bili so seveda tudi cepljeni proti rdečici.

Kakovost zaklanih živali je bila prvovrstna; špeh je dal samo čisto mast, meso je bilo sočno in prepreženo z mastjo.

Prekajevalec je cenil prvovrstne prašiče tedaj po 8.50 Din za 1 kg žive teže. Vsi skupaj so imeli potemtakem vrednost 1615 krat 8.50 Din, to je 13.727.50 Din.

Če odbijemo od te vsote stroške za močna krmila, nam preostane znesek, s katerim je bil plačan doma pridelan krompir, zelena krma in so bili kriti ostali stroški.

Izdatki za močna krmila so znašali: 700 kg lanenih tropin po 2 Din 1400 Din; 1500 kg ječmena (domač pridelek) po 1.50 Din 2250 Din; 3000 kg koruze za krmo, kupljene po 1.15 Din 3590 Din. Skupaj stroški za močna krmila 7040 Din.

Po računu: 13.727.50 Din (vrednost prašičev) manj 7040 (stroški za močno krmo) = 6687.50 Din dobimo vsoto, ki nam pove, koliko je prejel rejec potom prašičev za domače pridelke in vse ostale stroške. Lahko bi rekli takole:

Za 5000 kg krompirja druge kakovosti kakor se pač rabi za krmljenje prašičev in 2000 kg korenja, za deteljo, travo, vso oskrbo in nego živali je prejel rejec 6687.50 Din in gnoj, ki je tudi nekaj vreden. Priznam, da uspeh — čisto računsko vzeto — ni izredno velik, a je vendar vpricho današnjih gospodarskih razmer kar zadovoljiv. Marsikdo, ki bi napravil v svojem gospodarstvu sličen račun, ne bi prišel niti do takih zaključkov.

Opisani potkus je gotovo zelo zanimiv v marsikaterem oziru, morda pa je najbolj poučna plat vse zgodbe v tem, da se je našel kmet, ki je prostovoljno in iz lastnega nagiba točno in zanesljivo zapisoval vse podatke. Zakaj dandanes je kmetu bolj kot kdaj potrebno, da ne dela edinole s plugom, z motiko in vilami, marveč tudi s svinčnikom in tehtnico.

V KRALJESTVU GOSPODINJE

Kako kurimo v kuhinji in stanovanju

Preden zakurimo v štedilnik mora biti gorišče in prostor za pepel popolnoma prazen. Zato je najbolje, ako se navadimo, da odnesemo ves pepel iz štedilnika takoj ko smo nehali kuhati. Ogenj napravimo bolj blizu vratc in polena naložimo navzkriž, da se plamen lahko razširi pod štedilnikovo ploščo. Če pa pustimo les preveč na kupu in to globoko v gorišču, tedaj se nam pečica sicer hitro segreje, odide pa velik del neporabljene toplote v dimnik.

Kurivo si pripravimo vedno že prej-šnji večer. Podkurimo s trskami ali s prav drobnimi suhimi drvimi. Dobro zakurimo tudi s koščkom mehkega lesa, katerega razcepimo v obliki roke ali pa

na drobne treske, ki jih potem primemo kot pahljačo. Nikoli pa ne smemo polivati drv s petrolejem, ker je zelo nevarno. Tako početje je bilo vzrok že mnogim nesrečam. Tudi prenašanje žerjavice iz ene peči v drugo ni nič kaj priporočljivo.

Kadar uporabljamo kot kurivo tudi premog, tedaj ga naložimo šele, ko polena že dobro gore. Manjši koščki lesa dajejo več plamena kakor debela polena, zato so prav za prav štedljivejši. Pa tudi premog gori bolje, če je razločen na manjše koščke. Kuriti moramo nadalje samo s suhim kurivom, ker daje mnogo več vročine kakor vlažno. Les posušimo tako, da ga nakopičimo na zračnem ali toplem prostoru. Končno sušenje lesa na štedilniku ali štedilnikovi pečici sme dovoliti gospodinja šele takrat ko štedilnik ni več močno vroč. Sicer se les kaj rad

vname, ali začne ogljeneti, kar povzroča smrad in slab zrak v kuhinji. Na drva v pečici še posebno lahko pozabimo; zato se je zgodilo že nešteto krat da so se vnela, ker smo začeli kuriti v štedilnik, ne da bi bili pogledali v pečico. Zelo koristna je namreč navada, da pogledamo ali so štedilnikove pečice res prazne, preden zakurimo. Potem se nam ne more zgoditi, da bi se nam v njej smodili jedilni ostanki (ki jih pravilno nikdar ne porinemo v pečico), pri čemer se prav rada pokvari tudi kuhinjska posoda, ki se suha močno segreva. Pri kurjenju štedimo tudi s tem, da pustimo les in premog zgoreti čisto do konca; tako jih kot kurivo popolnoma izrabimo. Ugaslih koščkov premoga ne odstranimo s pepelom, ampak jih pobereemo ter porabimo pri prihodnjem kurjenju. Če hočemo pri kurjenju štediti, napravimo takoj v začetku močan ogenj, da se posoda hitro segreje, dalje pa kurimo samo toliko, kolikor je potrebno, da jedila nalahno vro. Napačno je mnenje, da je to ali ono živilo prej mehko, če bolj močno vre ali če se »bolj kuha«. S tem samo tratimo kurivo in kuhinje. Če nočemo tratiti kuriva, pazidi, da popokajo ploščice pri štedilniku in se od obilne opare pokvarijo stene kuhinje. Če nočemo tritati kuriva, pazimo tudi na to, da ne kurimo v štedilniku še posebej (izven običajnega kurjenja) za kako malenkost, ampak skušajmo skuhati vse takrat, ko imamo itak ogenj in je štedilnik že vroč. Vodo, ki jo potrebujemo za pomivanje, lahko segrejemo med kuho. Pa tudi likalnik na železo prav lahko grejemo med kuhanjem, ne da bi porabili za to kaj več kuriva.

S kurivom pa nam pomagajo štediti v stanovanju tudi okna in vrata ki se dobro zapirajo. Pri nas so še najbolj v navadi lončene peči. Imajo to dobro lastnost, da prijetno grejejo in toploto dolgo drže. Njih slabe lastnosti pa so, da se bolj počasi razgrejejo in da potrebujejo precej prostora. Čim manj kuriva porabi peč, tem boljša je. V zimskem času tudi ne pozabimo, da se čist zrak laže segreje, kakor slab in da ne tratimo s kurivom, ako prostor zračimo, kolikor treba.

Za pepel so najbolj varni, pa tudi trpežni zaboji iz železa ali pločevine. Ko pobiramo pepel, ne pozabimo držati nad zabojem mokro krpo; ta zabrani, da bi se pepel kadil po sobi ali kuhinji.

Š. H.

KUHINJA

Ocvrt kruh za juho. Bel kruh ali žemljice zrežem na kocke. Kocke polijem z enim ali dvema stepenima jajcema. Kruh prav dobro premešam in stresem na razbeljeno mast. Ponvico s kockami dnev v pečico da se kruh lepo ocvre in zarumeni. Kruh dam s čisto juho na mizo, ali pa ga polijem z vrelo juho in dam takoj na mizo. Tako ocvrt kruh je priporočljiv posebno če primanjkuje juhe.

Pražen krompir v krljičkih. Krompir skuham neolupljen v nekoliko osoljeni vodi, ko je krompir kuhan (ne sme razpokati!), ga stresem v skledo da se ohladi. Ohlajenega olupim in zrežem na krljičke. V kozici razbelim mast. V mast vržem pol žličice sladkorja. Ko sladkor zarumeni, stresem krljičke na mast, jih malo posolim in denem v pečico toliko časa, da dobe krljički bledorjavo skorjico. Krompir dam okrog mesa ali okrog pečenke kot prikuho na mizo.

Surov krompir pražim. Krompir operem, olupim in na ribežnu zribam. V plitvi ponvi razbelim mast. V razbeljeno mast vržem malo drobne sesekljane čebule. Ko je čebula rumena, pridenem ribanje, ga po ponvi enakomerno razdelim, osolim in denem v precej vročo pečico. Ko je krompir po eni strani opečen, ga obrnem in še drugo stran opečem. Krompir dam kot prikuho na mizo.

Koštrunovo meso v ješprenju. Četrtil kilograma domačega ješprenja operem in pristavim z mrzlo vodo. Ješprenju pridenem pest fižola, osolim in oboje kuham 1 uro. Potem pridendem en četrtil kg svežega, poparjenega in v mrzli vodi osveženega koštrunovega mesa. Za duh pridenem lovrov list, koreninico zelenega peteršilja, vejico zelene, vejico majarona, vezico šatraja in strok strtega česnja. Ješpren kuham toliko časa, da se oboje zmehča. Kuhano meso zrežem na prav majhne koščke jih potresem po ješprenju in dam na mizo. Kot pridatek je dobra kislja repa ali kislo zelje. Lahko pa dam ješprenj brez mesa, meso pa zrežem na kose in dam s kako prikuho na mizo.

Legvat, Govedoreja — 146 strani — obsega knjiga veliko slik govejih pasem in dragocenih navodil za rejo goveje živine, cena navezani knjigi je Din 60. — (Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani.)

GOSPODARSKE VESTI

DENAR

g Uradni tečaji za oktober. Na podlagi novonastalega položaja na denarnem trgu, je finančni minister določil nove uradne tečaje za oktober: 1 napoleonodor 290 Din, 1 zlata turška lira 330 Din, 1 angleški funt 240 Din, 1 ameriški dolar 43.50 Din, 1 kanadski dolar 43.20 Din, 1 nemška marka 14.50 Din, 1 poljski zlot 8.20 Din, 1 avstrijski šiling 8.50 Din, 1 belga 7.35 Din, 1 madžarski pengö 8.80 Din, 1 brazilski milreis 2.40 Din, 1 egiptski funt 235 Din, 1 urugvajski pesos 20 Din, 1 argentinski pesos 12.40 Din, 1 turška papirnat lira 34.70 Din, 1 albanski frank 14.10 Din, 1 francoski frank 2.03 Din, 1 švicarski frank 10 Din, 1 italijanska lira 2.29 Din, 1 holandski goldinar 23.10 Din, 1 bolgarski lev 0.4750 Din, 1 rumunski lej 0.35 Din, 1 danska krona 9.80 Din, 1 švedska krona 11.35 Din, 1 norveška krona 11.08 Din, 1 španska pezeta 4 Din, 1 grška drahma 0.41 Din, 1 češkoslovaška krona 1.52 Din, 1 finska marka 0.97 Din, 1 letonski lot 11.10 Din. — Ti uradni tečaji veljajo pri obračunavanju državnih dobav in pri poslih v zvezi z državnimi ustanovami.

g Razvrednotenje franka in naši dolgovi v Franciji. — Zanimiva je določba franc. devalvacijskega zakona, ki pravi, da morajo mednarodni dolžniki v Franciji plačati svoje dolgeve v zlatih frankih zlate paritete, medtem ko bi Francozi svoje dolgeve plačali v novih manjvrednih frankih. Proti temu se je uprla Češka in tudi naša država. Splošno mnenje je, da mednarodno taka zahteva ni upravičena.

CENE

g Žitni trg. Položaj na žitnem trgu se nekoliko boljša, ker prihaja nekaj več blaga na trg. Cene pšenice in koruze so se deloma ustalile, posebno, od kar je znano, da smo izvozili že 25.000 vagonov pšenice v inozemstvo, zlasti v Francijo in Švico. Računa se, da bomo lahko izvozili še kakih 20.000 vagonov in dobili tako kakih 800 milijonov Din. Pšenica je naše zlato in zato ga moramo prodajati za zlato. — Novosadska blagovna borza beleži za 100 kg sledeče cene: Pšenica bačka in banatska 78 kg težka 156—160 Din, sremska in slavonska 158—160 Din, baška ladja Tisa in Begej 169—171 Din. Ječmen

bački in sremski 64 kg težak 102—105 Din; oves bački, sremski in slavonski 95 do 97.50 Din; rž bačka 110—112 Din; koruza bačka in sremska 102—104 Din, banatska 100—102 Din. Moka »0gg« 242.50—257.50 Din, štev. »2« 222.50—237.50 Din; otrobi bački in sremski 78—85 Din; fižol 160—162.50 Din.

g Hmeljsko tržišče. Letošnji pridelek hmelja je večinoma razprodan, v prvi roki ga je še prav malo. Vkljub temu je precej zanimanja in povpraševanja za vse vrste blaga, zato so se cene učvrstile. Za izbrano, res prvovrstno blago se plačuje danes že 30—31 Din kg, za prvovrstno 28 do 29 Din, za dobro srednje 25—27 Din, za srednje 22—24 Din, za slabše 18 Din za kilogram. Komisija za kontrolo in znamkovanje hmelja je doslej overila 6313 tovorov letošnjega hmelja v skupni kosmati teži 11.047 stotov. — Na češkem so cene za boljše blago 21—37 Din za kg, v Nemčiji 24—29 Din.

ŽIVINA

g Živinski sejem v Novem mestu, dne 5. oktobra. Mezečni običajni sejem je bil precej dobro obiskan. Kupčija sama je bila bolj slaba; opaža se, da cene padajo. Kupcev za vole je bilo dovolj, toda zahtevali so predvsem montafonsko živino. Prignanih je bilo okoli 400 glav goveje živine, od tega 160 komadov krav in mlade plemenske živine. Cena prvovrstnih pitanih volov je bila največ 4.25 do 4.50 Din za 1 kg žive teže. Istotako je bil tudi dogon mladih prašičev precej velik, kupčija pa bolj slaba. Od zdnjega sejma je padla cena pri enem komadu približno 15—30 Din. — Nekoliko stalnejša je cena pršutnikom in debelim prašičem, ta je bila 6—7 Din za 1 kg žive teže.

g Kranj, dne 28. septembra. Cene so bile sledeče: Voli I. vrste 5 Din, II. vrste 4.50 dinarjev, III. vrste 4 Din za 1 kg žive teže; telice I. vrste 5 Din, II. vrste 4.50 Din, III. vrste 4 Din za 1 kg žive teže; krave I. vrste 4.50 Din, II. vrste 4 Din, III. vrste 3.75 Din za 1 kg žive teže; teleta I. vrste 8 Din, II. vrste 7 Din za 1 kg žive teže; prašiči špeharji 9 Din, prašiči pušutarji 8 Din za 1 kg žive teže. — Goveje meso I. vrste 8—10 Din, II. vrste 8—10 Din, III. vrste 6—8 Din za 1 kg. Svinjina 16 Din, svinjska mast 20 Din, slanina 18 Din za 1 kg. Kože: Goveje surove 12 Din, telečje surove 14 Din, svinjske surove 5 Din za 1 kg.

Naročajte »Domoljuba«!

PRAVNI NASVETI

Kateri kmetski dolgovi ne spadajo pod zaščito? F. P. Po novi uredbi se ne smatrajo za kmetske dolgove in torej ne spadajo pod zaščito: dolgovi, v kolikor skupno ne presegajo 250 dinarjev ali pa presegajo 500 tisoč dinarjev; pod zaščito ne spadajo javne davčnine in po zakonu predpisane pristojbine, blagovni dolgovi do 500 Din, nastali po 20. oktobru 1931, v kolikor niso spremenjeni v menične terjatve, dolgovi, v kolikor so pokriti z ročno zastavo, terjatve za vzdrževanje, ki pristojijo komu zoper dolžnika kmeta na osnovi dolžnikove vzdrževalne dolžnosti; terjatve, ki izvirajo iz kaznivega dejanja; terjatve za plačo oseb, zaposlenih v dolžnikovem gospodarstvu ali gospodarstvu; terjatve obrtnikov do 500 Din za opravljena obrtna dela, nastale po 20. oktobru 1931. leta.

Škoda na njivi. F. K. C. Sosedova živina vam dela občutno škodo na vašem fižolu, zelju in repi, in sicer zaradi nepazljivosti pastirja. Sosea ste opomnili, naj bolj poskrbi za nadzorstvo pri živini, mu tudi grozili s tožbo, a brez uspeha. Zaradi tega ste soseda tožili, po nasvetu nekoga, zaradi motnje posesti. Pri razpravi je sosod ugovarjal, da živina ni njegova, ampak last njegovega odsotnega sina. Sodnik vama je prigovarjal, da se poravnate, vi ste si pa vzeli nekaj časa za premislek. Vprašate, če boste tožbo zaradi motnje posesti dobili ali ne. — Po našem mnenju ste napačno tožili. Če živina proti volji lastnika uhaja na tujo posest, potem dela pač živina škodo, za katero je odgovoren lastnik živine. Motenje posesti bi bilo tedaj, če bi pastir nalašč pognal živino na vaš zeljnik. Menda bo najboljša, da se v tej pravdi zaradi motnje posesti poravnate. Če pa vam bo sosedova živina še delala škodo, vam svetujemo, da vsako storjeno škodo sproti zapišete in si zapomnite tudi priče za to. Ko se bo te škode toliko nabralo, da se bo vredno tožiti, lahko daste odškodninsko tožbo proti lastniku živine na zapisnik pri domačem sodišču. Škoda, ki se tekom 3 let ne uveljavlja, je zastarana.

Umik tožbe. F. K. C. Imate tožbo, ki vam je postala neprijetna in bi jo radi umaknili. Vprašate, kdo trpi stroške. — Svoje lastne stroške morate trpeti sami. Nasprotna stran pa ima pravico, da predloži sodišču stroškovnik o svojih stroških, ki jih sodišče odmeri in naloži vam v plačilo. Če pa umaknete tožbo s pristankom nasprotnika, potem se lahko tudi glede stroškov sporazumeta in velja za obe stranki tozadevna poravnava.

Izgubljena pravda zaradi pota. J. J. Priče imate, da ste vi in vaši predniki že 60 let uporabljali pot mimo sosedove hiše na občinsko cesto. Sosed vam je pot zagrabil z žico. Zaradi tega ste ga tožili zaradi motnje posesti in pravdo dobili. Nato vas je so-

sed tožil zaradi priznanja, da služnostna pravica pota ne obstoji, ker vami je ta pot nepotrebna. Pri razpravi na kraju samem pa sodnik vaših prič sploh ni zaslišal, tudi nasprotnih ne, in je kar razglasil sodbo, da nimate služnostne pravice pota, ker je ta pot za vas nepotrebna. Vprašate, kako naj si sedaj pomagata. — Gotovo je sodnik na kraju samem ugotovil, da je gospodarska korist spornega pota za vas tako malenkostna in v nikakem razmerju z nevšečnostim, ki jih ima sosed, če hodite mimo njegove hiše, in je zato izrekel, da je ta pot mimo sosedove hiše za vas nepotrebna, ker imate itak še drugo pot. Če mislite, da je sodnikovo mnenje zgrešeno, potem vložite priziv zoper sodbo. Rok za vložitev priziva teče od dne, ko vam bo pismena sodba vročena in traja 15 dni. Če nimate sredstev za pravnega zastopnika, prosite z ubožnim spričevalom pri okrajnem sodišču, da se vam postavi zastopnik revnih. Ali bo imel priziv kaj uspeha, ne more nihče vnaprej vedeti.

Priposestovani svet. I. K. P. Vaš oče je zasadil 3 sadna drevesa na koncu svoje parcele. To sadje ste vedno tudi uživali in ni sosed nikdar ugovarjal. Sosed je sedaj prodal svojo parcelo, ki meji na vašo. Novi lastnik je dal kupljeno parcelo premeriti pozemljemercu, ki je ugotovil — po mapni meji — da spada zemlja s sadnim drevjem k sosedovi parceli. Kupec je postavil mejnike, kakor je zemljemerec odmeril. Stari sosed vam je priznal ta sporni svet, novi si ga pa lasti za sebe. Vprašate, čigav je ta svet. — Kupec je mogel kupiti od prodajalca le tisti svet, ki ga je prodajalec užival. Sporni svet s sadnim drevjem ste vi z očetom uživali nad 40 let. Zaradi tega ste tisti sporni kos sveta že priposestovali. Ker je bila zadnja meja nesporna in si novi sosed lasti svet do novih mejnikov, zato lahko zahtevate od sosed, da vam prizna to lastnino. Če ne bi hotel, ga boste lahko z tožbo na to prisilili.

Nakup sveta ob državni meji. K. A. R. Vprašate, če lahko kupite kot jugoslovanski državljan travnik, ki leži v Italiji 2 km od meje. — Med Jugoslavijo in Italijo velja načelo reciprocitete: enake pravice, ki jih prizna naša kraljevina italijanskim državljanom na našem ozemlju, prizna tudi Italija jugoslovanskim državljanom na svojem ozemlju. Nakup zemljišče v oddaljenosti do 50 km od meje je tujim državljanom pri nas otežkočen, zato je dvomljivo, če bi italijanske oblasti pristale na nakup obmejnih zemljišč po inozemcih. Saj lahko sklenete kupno pogodbo pogojno, namreč da velja le v primeru, če dovolijo italijanske oblasti prenos lastninske pravice.

Kdo plača predsednika volilne komisije. P. R. Po uredbi o poslovanju volilnih odborov dobivajo predsedniki volilnih odborov, ki bivajo zunaj občine, iz občinske blagajne dnevnicu in povračilo potnih stroškov.